

Tutanaklarda Düzeltme

Rıza Yurddaş*

1. Tutanaklarda Düzeltme Kavramı

Tutanaklarda düzeltme kavramı, milletvekillerinin Genel Kurulda veya komisyonlarda yaptıkları konuşmalarda, yanlış ifade ettikleri, sözlerinin tutanağa yanlış geçtiği, maksadını aşan ifadelerde buldukları, sözlerinin yanlış anlaşıldığı veya saptırıldığı ya da tutanağa eksik geçtiği gerekçeleriyle başvuruda bulunmaları sonucu yapılan düzeltme işlemlerini,

Tutanaklara aynen alınan basılı metinlerde (komisyon raporları, gelen kâğıtlar, gündem, bütçe cetvelleri v.b), açık oylama tablolarında bulunan ve sonradan fark edilen basım hataları ile basılı metinlerde doğru olduğu halde Tutanak Dergisine yanlış geçtiği fark edilen kelime, ifade ve rakamların veya Tutanak Dergisi basıldıktan sonra farkına varılan maddî hataların düzeltilmesini ifade eder.

Bu kavram, bugüne kadar uygulanan bütün içtüzüklerde yer almış, Parlamento geleneğimize yerleşmiştir. Tutanaklarda düzeltme işlemi içtüzüklerde belirlenen yöntemlerle bugüne kadar gerçekleştirilmiş ve bundan sonra da kamuoyunu doğru bilgilendirme, araştırmacılara doğru kaynak sunma, Parlamento tarihini doğru yansıtma açısından uygulanmaya devam edilecektir.

* Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Müdürlüğü, Uzman Stenograf.
e-posta: rizayurttas@mynet.com

2. Tutanaklarda Düzeltmenin Hukukî Dayanakları

2.1. Dahili Nizamname

1 Kasım 1956 tarihli Dahili Nizamnamede, On Üçüncü Bab “Zabıtlar” [84] başlıklı 147. maddede:

“Mecliste iki zabıt tutulur;

1. Harfiyen zabıt—Bu zabıt, zabıt ceridesiyle ve icabında Resmî Gazete ile ilân olunur.

Bu zaptın, itiraz vukuunda, muterizin ilk celsede söz alması veya Riyasete göndereceği bir varakanın gelecek zabıt ceridesinin sonuna aynen derci suretiyle tashihi lazımdır.

2. Zabıt hulâsası—Bu hulâsa, gelecek inikat günü zabıt ceridesine derç ve levhaya talik olunur.

Bu zabıt hulâsasına aza tarafından itiraz varidolursa harfiyen zapta müracaatla tashih ve o suretle bir daha neşir ve talik olunur.

Zabıt hulâsasını Reis ve inikatta bulunmuş olan iki kâtip imzalar.”¹

hükmü yer almaktadır.

Anlaşıldığı üzere tutanaklarda düzeltmenin, sonraki ilk birleşimde söz alınması veya Başkanlığa gönderilecek bir yazının, bir sonraki Tutanak Dergisinin sonuna aynen ilave edileceği belirtilmektedir.¹

Tutanak özetine itiraz halinde ise zapta müracaatla düzeltileceği ve o suretle bir daha yayımlanacağı hükme bağlanmıştır.

Yine, 148. maddede;

“Bir içtimain son inikadının zabıt hulâsası Kâtipler tarafından filhal tanzim ile o inikadın sonunda okunur.

Tashihi, kiraati mütaakıp olmak lazım gelir.

Son inikadın harfiyen zaptının tashihi mebuslar tarafından verilecek varakanın ilk intişar edecek Resmî Gazete ile ilanı suretiyle olur.”²

Denilmek suretiyle, bir yasama yılının son birleşiminin sonunda hazırlanan tutanak özetinin okunmasını müteakip düzeltmenin yapılması gerektiği; son birleşimin tam tutanağında yapılacak bir düzeltmenin, milletvekilleri tarafından yapılacak yazılı başvuruların ilk Resmî Gazetede ilanı suretiyle yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm, 1965-1973 yılları arasında uygulanan TBMM Birleşik Toplantı İçtüzüğünde de aynen yer almıştır.

¹ Dahili Nizamname, 1 Kasım 1956, s. 52.

² Dahili Nizamname, 1 Kasım 1956, s. 52.

2.2. Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğü

27 Ocak 1963 tarihli Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünde, Ondördüncü Bölümde konu düzenlenmiştir.

“Tam tutanak ve tutanak özeti” başlıklı 115. maddede,

“1. Tam tutanak—Bu tutanak, görüşmeleri olduğu gibi kapsamak üzere Tutanak Dergisi ile ve icabında Resmî Gazete ile yayınlanır.

Bu tutanağın, itiraz halinde, itiraz edenin ilk birleşimde söz alması veya Başkanlığa göndereceği bir yazının gelecek Tutanak Dergisinin sonuna aynen konması suretiyle düzeltilmesi lâzımdır.”³

Yine “Tutanakların dağıtılması” başlıklı 116. maddede, Tutanak özetinin, her birleşim sonunda Divan kâtipleri tarafından düzenleneceği ve sonraki birleşimden önce üyelere dağıtılacağı belirtildikten sonra;

“Bu tutanak özetine üyeler tarafından itiraz edilirse, düzeltilir ve o suretle bir daha yayınlanır.”⁴

hükmüne yer verilmiştir.

2.3. 1973 Tarihli (Bugünkü) TBMM İÇtüzüğü

1 Kasım 1973’te yürürlüğe giren TBMM İÇtüzüğü’nün “Geçen tutanak hakkında konuşma” başlıklı 59. maddesinde;

“Bir milletvekili veya bakan, kendisine ait olup geçen birleşim tutanağında yer alan bir beyanın düzeltilmesi hakkında söz isterse, Başkan, beş dakikayı geçmemek üzere söz verir.”⁵

hükmü yer almaktadır. Bu madde, mevcut İÇtüzükte 58. madde olarak yer almaktadır.

Yine “Tutanak neveleri, tutulması ve tutanakta düzeltme” başlıklı 131. maddede, tutanaklarda düzeltme ile ilgili şu hüküm yer almıştır:

“Tam tutanağın bastırılıp dağıtılmasından başlayarak onbeş gün içinde ilgililer, gereken düzeltmelerin yapılması için Başkanlığa yazılıyla başvurabilirler.

Bu başvurma üzerine, Başkanlık Divanı, gereken incelemeyi yapar. Başkanlık Divanı düzeltme istemini haklı görürse, bir düzeltme yayımlanır ve ait olduğu tutanak dergisine eklenir.

³ Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğü, 27.1.1963, s. 82-83.

⁴ Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğü, 27.1.1963, s. 83.

⁵ TBMM İÇtüzüğü, 1 Kasım 1973, s. 59.

Bir yasama yılının son birleşiminin tutanak özeti Divan Üyeleri tarafından hemen orada yazılarak o birleşimin sonunda okunur.

Bu halde düzeltmeler okunma sonunda yapılır.”⁵

Son birleşim tutanağında milletvekilleri tarafından yapılacak düzeltmeler ilk çıkacak Resmî Gazetede yayımlanır.

Bu hüküm de, mevcut İçtüzükte, 155. madde olarak yer almaktadır.

2.4. Danışma Meclisi İçtüzüğü

20.11.1981 tarihinde yayımlanan Danışma Meclisi İçtüzüğü'nün “Geçen Tutanak Hakkında Konuşma” başlıklı 56. maddesinde, bir milletvekili veya Bakan, kendisine ait olup bir önceki birleşim tutanağında yer alan bir beyanın düzeltilmesi hakkında söz isterse, Başkanın, beş dakikayı geçmemek üzere söz verebileceği; yine, “Tutanak türleri, tutulması, ve tutanakta düzeltme” başlıklı 120. maddesinde de, tutanağa, gereken düzeltmelerin yapılması için ilgililerin onbeş gün içinde başvurabilecekleri, Başkanlık Divanı düzeltme işlemi haklı görürse bir düzeltmenin yayımlanacağı ve ilk tutanak dergisine ekleneceği, son birleşim tutanağında üyeler tarafından yapılacak düzeltmelerin ilk çıkacak Resmî Gazetede yayımlanacağı hüküm altına alınmıştır.⁶

3. Tutanaklarda Düzeltme Uygulamaları ve Örnekler

3.1. Genel Olarak

İçtüzük hükümlerine ve uygulamaya baktığımızda, tutanaklarda düzeltme işlemi birkaç şekilde uygulanmaktadır.

Milletvekilleri veya bakanlar, tam tutanak yayımlandıktan sonra onbeş gün içinde Başkanlığa yazıyla başvurup, tutanakta düzeltme isteyebilmekteler; bu istekleri de, yapılan incelemeden sonra haklılığı tespit edildiğinde, ya sonraki bir Tutanak Dergisinde aynen yer almakta veya Başkanlık tarafından, o birleşim içerisinde okunarak tutanağa geçirilmektedir.

Milletvekilleri ve bakanlar, yanlış ifade ettikleri, sözlerinin tutanağa yanlış geçtiği, maksadını aşan ifadelerde buldukları, sözlerinin yanlış anlaşıldığı veya saptırıldığı ya da eksiklik gibi nedenlerle, bir sonraki birleşimde tutanakta düzeltme talebiyle söz alabilmektedirler. Bu durumda yaptıkları düzeltme, Tutanak Müdürlüğü tarafından düzenlenen fihristte “Geçen Tutanak Hakkında

⁶ Danışma Meclisi İçtüzüğü, 21 Kasım 1981 tarihli 17521 sayılı Resmi Gazete, s. 10.

Konuşmalar” başlığı altında yer almaktadır. Dahili Nizamname’nin uygulandığı süre içinde, bu düzeltmeler “Zaptı Sabık Hakkında Konuşmalar” başlığı altında yer almıştır.

Tutanak Dergilerinde sonradan fark edilen maddi hatalar veya basılı metin hataları ve düzeltmeleri, TBMM Basımevine bildirilmek suretiyle, o Tutanak Dergisinin ait olduğu yıllık fihriste ilave edilmektedir. Bu tür düzeltmeler de, fihriste “Düzeltilişler” başlığı altında yer almaktadır. Yine, Dahili Nizamname’nin yürürlükte olduğu dönemde düzenlenen fihristlerde, bu tür düzeltmeler “Tashihler” başlığı altında yer almıştır.

Yaptığımız araştırmada, bir yasama yılının son birleşim tutanağıyla ilgili veya herhangi bir birleşim tutanak özetiyle ilgili bir düzeltme talebine veya işlemine rastlanılamamıştır.

3.2. Oturum Başkanının/Başkanından Tutanakta Düzeltme Talebi ve Talebin Yerine Getirilmesi

Oturumu yöneten Başkanın, kendisine yazılı olarak ulaşan düzeltme talebini okuması, bazı hallerde Komisyonun, Başkanlık Divanı üyelerinin veya görevlilerin ikazıyla o kelime veya cümlenin veya rakamın doğrusunu ifade etmesi ya da yazılı veya sözlü olarak düzeltme talebinde bulunan üyeye söz vermesi suretiyle düzeltme işlemi gerçekleşmiş olur.

Örnek:

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, konuşmamda “bir asker öldürmekten daha fazladır” diye bir cümle kullanmışım, yanlış anlaşılır diye Grup Başkanvekilimiz ikaz etti. Benim oradaki maksadım şu: Yani, banka hortumlayan... Yani, dağda gezen bir terörist bir asker öldürüyor, tabii, o büyük bir suç da; ama, banka ve bunun benzerini soyanlar, onbinlerce asker öldürüyormuşçasına suç işliyor anlamında kullandım. Yanlış anlaşılmasın efendim.

BAŞKAN — Düzeltme isteği; peki, teşekkür ederiz Sayın Genç.

Kamer Genç’in bu ifadesi de ve daha önceki konuşmasında yaptığı ve yanlış anlaşılmaya neden olabilecek ifadesi de Tutanaklarda aynen yer almıştır.⁷

Örnek:

BAŞKAN — Yani, onu düzeltmek istiyorum zabıtlarda. Buradan “şerrin” gibi anlaşılıyor, zabıtlara yanlış geçmesin; “şerrin” değil “şer’in” yani, hukukun; yani, adaletin; yani, güzelliğin demektir; onu düzeltmek istiyorum.

⁷ Genel Kurul Tutanağı 21. Dönem 3. Yasama Yılı 18. Birleşim 21/Kasım/2000, s. 43.

MUSA UZUNKAYA (Devamla) — Ben “şer’in” dedim...⁸

Bu örnekte de, yine, Oturum Başkanının ikazı üzerine Musa Uzunkaya'nın yaptığı düzeltme ve Musa Uzunkaya'nın önceki konuşmasındaki ifade aynen tutanaklarda yer almıştır.

3.3. Geçen Tutanak Hakkında Konuşmalar

Tutanak fihristlerinde sıkça rastlanılan bir diğer tutanak düzeltme uygulaması, geçen tutanak hakkında konuşmalardır.

İçtüzüklerde yer aldığı ve açıklandığı üzere, bir milletvekili veya bakan, yanlış ifade ettikleri, sözlerinin tutanağa yanlış geçtiği, maksadını aşan ifadelerde buldukları, sözlerinin yanlış anlaşıldığı veya saptırıldığı ya da eksiklik gibi nedenlerle, bir sonraki birleşimde tutanakta düzeltme talebiyle söz alabilmektedirler.

Örnek 1:

“IV. BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) GEÇEN TUTANAK HAKKINDA KONUŞMALAR

1. Kütahya Milletvekili İlhan Ersoy'un, 26 Ocak 1978 günlü 98.

Birleşimde, Başkanlığa hitaben yaptığı bir konuşmanın tutanağa yanlış geçmesi nedeniyle geçen tutanak hakkında konuşması:

BAŞKAN—Değerli arkadaşlarım, Sayın İlhan Ersoy, 26 Ocak 1978 günlü 98. Birleşimde yapılan gündem dışı bir konuşma sırasında, Başkanlığa hitaben yaptığı konuşmada, konuşmanın tutanağa yanlış geçtiğini ifade ederek, Başkanlıktan, geçen tutanak hakkında söz istemiştir.

Sadece bu konuyla sınırlı olmak üzere buyurunuz Sayın Ersoy.”

Başkanın bu daveti üzerine kürsüye gelen Kütahya Milletvekili İlhan Ersoy, özetle;

“... arkadaşımızı edebe davet etmek bizlerin vazifesi değildir, Başkanlığın vazifesidir. Bendeniz de, burada ‘Sayın Başkanım, burası Meclis kürsüsüdür; sayın hatibi edebe davet ediyoruz’ demedim; ‘Sayın Başkanım, burası Meclis kürsüsüdür; sayın hatibi edebe davet ediniz’ dedim. Zabıtların bu şekilde düzeltilmesini rica eder, saygılar sunarım”

diyerek düzeltme işlemini gerçekleştirmiştir.⁹

⁸ Genel Kurul Tutanağı 20. Dönem 3. Yasama Yılı 67. Birleşim 17/Mart/1998, s. 36.

⁹ Tutanak Dergisi, 31.1.1978, B: 61, s. 541.

Örnek 2:

3.4.1974 tarihli 61. Birleşimde, Antalya Milletvekili İhsan Ataöv, geçen birleşim tutanağında yer alan bir beyanın düzeltilmesi konusunda, İÇTüzüğü'nün 59. maddesine göre söz istemiş ve kürsüden, özetle;

Konuşmamın sonunda 'böyle cereyanların yanında değil...' diyecek yerde, demem lâzımken, ki, konuşmamın sonu zaten mâna olarak böyle seyrediyor; 'Karşısında değil' tarzında geçmiştir. Zaptın sonundaki beyanım, 'Adalet Partisi Grubu olarak; böyle cereyanların yanında değiliz, sapına kadar milliyetçiyiz ve milliyetçi yoldayız' şeklindedir.

Tutanakta böyle düzeltilmesinin ve beyanımın böyle olmadığını ifade edilmesinde fayda vardır.

diyerek düzeltme işlemini gerçekleştirmiştir.¹⁰

3.4. Düzeltişler

Tutanak Dergilerinde sonradan fark edilen maddi hatalar veya basılı metin hataları ve düzeltmeleri, TBMM Basımevine bildirilmek suretiyle, o Tutanak Dergisinin ait olduğu yıllık fihriste ilave edilmektedir. Bu tür düzeltmeler de, fihriste "Düzeltişler" başlığı altında yer almaktadır. Dahili Nizamname'nin yürürlükte olduğu dönemde düzenlenen fihristelerde, bu tür düzeltmeler "Tashihler" başlığı altında yer almıştır.

Örnek 1:

DÜZELTİŞLER

CİLT: 1

7.2.1974 tarihli 38. Birleşim Tutanak Dergisinin 550. sayfasının 1. sütununun 29. satırı aşağıdaki şekilde düzeltilecektir:

YANLIŞ Remzi Yılmaz... Kabul	DOĞRU Remzi Yılmaz... Ret ¹¹
---------------------------------	--

Örnek 2:

DÜZELTİŞLER

CİLT: 18

20.9.1971 tarihli 164. Birleşim tutanağının 48. sayfasının 49, 49. sayfasının da 48. sayfa olması lâzımgelirken, yanlış basılmış olup, 48 ve 49. sayfalar yer değiştirecektir.¹²

¹⁰ Tutanak Dergisi, 3.4.1974, B: 61, S. 541.

¹¹ Tutanak Dergisi Fihristi, D. IV, T. 1-2, C. 18, s. 202.

¹² Tutanak Dergisi Fihristi, D. IV, T. 1-2, C. 18, s. 202.

Düzeltilmeler, bazen yıllık fihristlerin sonunda olabildiği gibi, bazen de, dönem sonunda, varsa, o döneme ait bütün düzeltmeler, düzeltmenin yer aldığı tutanak dergisi, sayfası, paragrafı belirtmek suretiyle, sırasıyla son ciltte de yer alabilmektedir.

Tutanak Müdürlüğünde fihristle ilgili gösterilen ciddi ve titiz çalışmalar sonucunda, son dönemlerde “düzeltişler” başlığı altında bir düzeltmeye rastlanmadığını da belirtmek isteriz.

3.5. Tutanaklarda Düzeltmeyle İlgili Tutanak Müdürlüğüne Yapılan Müracaatlar

Tutanaklarda düzeltmeyle ilgili yukarıda açıklanan başvuruların dışında, uygulamada, milletvekilleri veya bakanlar tarafından, yazılı veya sözlü olarak doğrudan Tutanak Müdürlüğüne de başvurular yapılabilmektedir.

Tutanak metinleri, konuşmacının konuşmasını bitirip kürsüden inmesini müteakip ortalama yarım saat içerisinde talep halinde verilmektedir. Aynı zamanda, bir günlük birleşim tutanağı, birleşimin bitmesinden bir saat sonra, incelenmemiş tutanak olarak internette kullanıma açılmaktadır. Milletvekilleri veya bakanlar, toplantı sırasında veya internete açıldıktan sonra tutanakları inceleyerek, kendileriyle veya kendilerini ilgilendiren bir konuşmayla ilgili bazı hususların tutanağa yanlış geçtiği iddiasıyla, bunun düzeltilmesi için Tutanak Müdürlüğüne başvurabilmektedirler.

Bu tür başvurular, genelde, Genel Kurul salonundaki gürültüden ya da laf atmalardan veya başka bir nedenle hatibin insicamının bozulması neticesi konuşmanın akışı içerisinde bazı ifadeleri yanlış aksettirmesi, bazı son ekleri yanlış ifade etmesi, bazı rakamları, yer isimlerini yanlış söylemesi veya maksadını aşan bir ifadeye bulunması nedeniyle olmaktadır. Yapılan başvurular Tutanak Müdürlüğüne değerlendirilmekte, kürsüde yapılan bir konuşmaysa, ses kayıtları incelenerek aslıyla karşılaştırılmakta ve ses kaydı esas alınarak başvuru sahibi bilgilendirilmektedir. Başvuru, kürsüde yapılan bir konuşma nedeniyle değil de, kayda geçmeyen bir sataşma, yerinden laf atma veya mikrofon kesildiği halde konuşmaya devam eden hatibin tutanağa alınan sözleri sebebiyle ise bu takdirde de, stenografin ve uzman stenografin tuttuğu steno notları esas alınarak tutanaklar yeniden incelenmekte ve ilgili milletvekili veya bakana bilgi verilmektedir. Her iki halde başvuru sahibine, düzeltmenin nasıl yapılacağı yönünde yönlendirici açıklamalarda bulunmaktadır.

Örnek:

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal, Doğu Anadolu'da meydana gelen olaylarla ilgili bir genel görüşme önergesi üzerinde yaptığı konuşmada şu ifadeleri kullanmıştır:

Yine, aynı şekilde, bizi çok üzen bir manzara dün akşam televizyonlarda yaşandı. Şanlıurfa'nın Viranşehir'inde köprü'nün üzerinde bir Atatürk büstünün idam edildiğini gördük. (CHP sıralarından "Nusaybin" sesleri)

Hayır, Şanlıurfa-Viranşehir'de. Acı bir manzara! Acı bir manzara! Yani, yaşanan bütün bu olayların bir anlamda siyasî özetini vermeye çalışıyor, asıl meselenin ne olduğunu anlamayanlara anlatmaya çalışıyor.

Daha sonra, ifade ettiği yer isminin yanlış olduğunu fark etmiş ve Tutanak Müdürlüğüne bu ifadenin düzeltilmesi için müracaat etmiş; düzeltmenin, ancak söz alarak bu ifadenin doğrusunun zabitlere geçirilmesi suretiyle olacağı yönündeki açıklamalar neticesinde, tekrar söz alarak ifadesini düzeltmiştir. Bu düzeltme işlemi, tutanaklarda, aşağıdaki şekilde yer almıştır:

BAŞKAN — ... Sayın Baykal, buyurun.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Konuşmamdaki bir ifademi düzeltmek istiyorum, kendi ifademi.

BAŞKAN — Hangi konu o?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Efendim, Atatürk'ün büstünün Şanlıurfa'nın Viranşehir'inde bir köprüye asılmış olduğunu kürsüden söylemiştim...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Baykal, açıklamanızı ister buradan yapın, isterseniz mikrofonunuzu açayım.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Tamam, mikrofon açıksa, kayda geçsin; yani, tutanakları düzeltmeye çalışıyorum.

BAŞKAN — Sayın Baykal, mikrofonunuz açık, oturduğunuz yerden konuşabilirsiniz; buyurun.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Bu, doğru olmayan bir ifadedir. Doğrusu, Mardin İlinin Nusaybin İlçesinde bir köprüye söz konusu olan büstün asılmış olduğudur. Yanlışlıkla, bunu "Şanlıurfa-Viranşehir" diye ifade ettim; şimdi düzeltiyorum. Doğrusu, Mardin İlinin Nusaybin İlçesindeki bir köprüye Atatürk'ün bir büstü kırılarak asılmıştır. Üzüntülerimi bu olay dolayısıyla ifade etmiştim; ama, mekânın, tutanaklara yanlış geçmemesi için bu düzeltmeyi yapma gereğini duydum."¹³

Örnek:

18.6.1996 tarihli 63. Birleşimde, Aydın Milletvekili Fatih Atay, konuşmasının bir yerinde "Yıllarca süren, hep, kan ve ateştir ve ortada kazanılmış tek bir hak yoktur. İç savaş halkı bıktırmıştır." ifadesini kullanmış. Daha sonra, bu ifadenin

¹³ Tutanak Dergisi, D. 22, YY. 4, B. 83, s. 289-308.

kast ettiğinden farklı anlamlarda anlaşılabilceğinin farkına vararak, düzeltilmesi talebiyle Tutanak Müdürlüğüne başvurmuştur. Tutanaklar, ses kayıtları ve steno kayıtları incelenerek ifadenin aynen zapta geçtiği tespit edildikten sonra, bu düzeltmenin, ancak, tekrar söz alınarak yapılabileceği yolunda başvuru sahibi bilgilendirilmiştir.

Fatih Atay, 64. Birleşimde söz alarak aşağıdaki düzeltmeyi yapmıştır:

BAŞKAN — ... Sayın Atay, bir talebiniz mi var?

FATİH ATAY (Aydın) — İzninizle Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun.

FATİH ATAY (Aydın) — Sayın Başkan, İçtüzükteki yetkime dayanarak, ben, dün yapmış olduğum konuşmamda ‘yıllarca süren kan ve ateştir ve ortada kazanılmış tek bir hak yoktur’ cümlesinden sonra ‘süre gelen olaylar halkı bıktırmıştır’ anlamında kullandım. Bu nedenle, tutanakların, o şekilde düzeltilmesini rica ediyorum.¹⁴

Her iki konuşma da tutanaklarda aynen yer almış ve 63. Birleşim tutanağına dipnot eklenerek düzeltmeye ulaşılabilirlik kolaylaştırılmıştır.

4. Sonuç

Tutanaklarda düzeltmeyle ilgili hukukî düzenlemeler, Dahili Nizamname başta olmak üzere, bütün içtüzüklerde yer almış; bugüne kadarki Parlamento çalışmalarında da uygulama, ciddî bir gelenek olarak yerleşmiştir.

Yukarıdaki örneklerden ve açıklamalardan anlaşılacağı üzere, değişik şekillerde uygulanan tutanaklarda düzeltme işleminde esas olan, basılmış veya yazılı tutanaklarda herhangi bir değişiklik yapılmayıp, düzeltme işleminin de, aynı günkü tutanakta veya sonraki bir birleşim tutanağında yer alması uygulamasıdır; yani, tutanağa yanlış geçmiş bir kelime, ifade, tablo, rakam v.s tutanakta aynen muhafaza edilmekte, ancak, yapılmış olan veya yapılması uygun görülen düzeltme de, akabinde Tutanak Dergisinde yer almaktadır.

Son dönemlerde pek rastlanılmayan, ancak önceki dönemlerde sıkça karşılaşılan bir düzeltme şekli de “Düzeltilişler (Tashihler)” başlığı altında, yıllık fihristlerde yer alan düzeltmelerdir.

Tutanaklarda düzeltme konusunda, Tutanak Müdürlüğüne yazılı veya sözlü birçok başvuru yapılmaktadır; ancak, bu tür başvurular sonucu, bugüne kadar, yazılı veya basılmış tutanaklarda herhangi bir değişiklik yoluna gidilmemiş, usulüne uygun olarak yapılan düzeltmeler de, Tutanak Dergisinde aynen yer almıştır.

¹⁴ Tutanak Dergisi, D. 20, YY. 1, B. 64.